

הלטיפונדיה של מגד * השקד

בחטר

האדיפאלי * „מחרות” לא ייסגרו

* „אהוד רב'המכר מלמד כיצד לכתוב...”

● ניסים ונפלאות מתרחשים בעולם תככי הספרות של ישראל. בדומה לתרבויות אחרות ישנם גם בתרבות הישראלית בנים המתקנים בהוריהם, ועושים כל שביכולתם במטרה להידמות אליהם. כזה הוא כתב גלי צה"ל **אייזר מנר**, אשר נתקנא באביו **אהרון מנר**, באימו **אירנה צורית**, ובדודו **מתי מנר**, והחל להציף בחרוזיו את עמודי המוספים לספרות ואת כתביה העת. הוא פלט ספר שירה ועוד ספר שירה, מבלי שהוא יותיר רישום כלשהו בשירה העברית החדשה, או לפחות רישום של אישיות שירית בעלת ייחוד כלשהו. בדומה למרבית משוררי הדור הצעיר הרי ששירי מגד הצעיר נקראו בתעתיקים תיוריים ומהולים של שירת **י"עמיחי**. יום בחיר אחד ביקר המשורר והמתרגם **משה הנעמי** (דינגר) בצורה חיובית את שירי הקובץ החדש של מגד **הניוקא**, חצרות, באחת מתוכניות הרדיו. כאן החלה המאפייה המיטפתית של מגד לעבור שעות נוספות. האב התקשר אל משה הנעמי, וביקשו לפרסם את ביקורו הרדיפונדי על גבי עיתון. ביוזמנית התקשר מגד האב, שהשיב עצמו לסוכן סיפורי של הבן. אל **זיס סתורי**, עורך מוסף הספרות של ידיעות אחרונות, הציע לו לפנות אל משה הנעמי ולהזמין אצלו רשימת-ביקורת על פרי הלילוי בנו. מפאת כבודו של האב, מחבר ותיק מדור הפלמ"ח שהפך לעיתונאי רדוד, פנה העורך אל המבקר והזמין ממנו את הביקורת האמורה. משה הנעמי שלח את הביקורת. הנוג וידוע ומקובל בספרות הישראלית, כי מאמרים ממתנינים זמן רב לפירסום במוספים הספרותיים. אבל שמגד האב הבטיח מתנה למגד הבן, וכעבור כמה שבועות של עיכובים קצרה רוחו, ואז הוא שלף את עטו וכתב מיכתב שציף וקוצף אל **זיס סתורי**, ובו תיאר ונימק את הפגיעה שזה העז לפגוע במגד האב. מסיבות נוסטאלגיות ספרותיות, שאינן נהירות די הצורך, טרח העורך המנומס ופירסם את הרשימה שהוזמנה בידי מגד האב אודות מגד הבן, השמועה אומרת, שמגד האב שמע כי שני פרחי משוררים בבאר-שבע הזכירו את שמה של רעייתו המחברת אידה צורית לחיוב, והוא פנה אליהם וביקשם לפרסם מונוגרפיה אודותיה. ● לכינוי **ניצן** שהקד זה פרופסור **גרשון שקד**, ממורי האוניברסיטה העברית בירושלים, שגיתח את עצמו ואת הספרות הישראלית כולה, בשירת טלוויזיה שערך בערב יום-הזיכרון לחללי צה"ל, ושבה העלה על נס את כתיבתו הספרותית של סופר-הילדים **שלמה ניצן**, כמייצג בלעדי של סופרי דור תש"ח. העילה לכך הייתה הצורך של הפרופסור למצוא סופר מדור תש"ח שיעמו לא הסתכסך בצורה זו או אחרת. את כל הסופרים האחרים ליווה הפרופסור לבית-הקברות של הסופרים בלויית הביטוי „אדיפאלי” שחזר על עצמו כ-15 פעם במהלך השידור. אגב, מיהגו זה של הפרופסור להרים ולהוריד סופרים, הפך אצלו לשיגרה, ובאחרונה הוא נישל את **א.ב. יהושע** מבכורתו, והעלה בקוממו כמייצג דור המדינה את מחבר התיאטרון **יעקב שבתאי**. ● בניגוד לשמועה שפורסמה ברבים, וגם במדור זה, הרי שירחון התרבות מחברת, שבעריכת **יהושע קנז** ו**זורם ברונבוכסקי** לא ייסגר, וימשיך לפרסם את ספרות הספרות והחברה המעולות שלו. ● העיתונאי הפתח-תיקוני **אהוד בן-עזר** פירסם מודעות בתליאביב, ובהן בישר כי הוא עומד להצות בבית פייטולוביץ על הנושא אך כותבים רומן רבי-מכר? הגיב על כך עיתונאי צמרת באחד מבתי-הקפה של תליאביב: „ובכן השומעים להרצאתו של בן-עזר יהיו תלמידיו **דן בן-אמון**, **פינחס שדה** ו**יעקוב עזי**, שילמדו מאהוד רב'המכר כיצד לכתוב...” ●●

המתמשך תפור כמו לפי מידגם נפילת הטכנולוגיות אותו הוא מציג בספר זה. אחד מפרקי הספר רוצחים בג'ודון מפרט את ראיתי היסוד של האריס, את תהליך ההרס העצמי שהמין האנושי מפתח מאז ראשית תולדותיו ועד עצם היום הזה. הוא בוחן לאור הגנה זו את חיי המין האנושי מאז תקופת-האבן ועד היום. בפרק שורשי המילחמה מביא האריס את האמצעי בעזרתו רוצח המין האנושי את ג'נהעדן האבוד שלו. הוא מחלק את גורמי המילחמה חמה לשלושה: מילחמה כמישחק, מילחמה כטבע-אנוש ומילחמה כמדיניות. גורם נוסף למילחמה נמצא תחת הכותרת חלבוניים והעם החוקר או, במילים אחרות, ניתוח תהליך המאבק להשגת חלבוניים להזנת אנשים. מפרק זה קצרה הדרך לפרק שורשי העלינות הגברית ותסביך אדיפוס, שבו, בניגוד לפרקים הקודמים, הוא אינו מחדש הרבה, אך יחד עם זאת משתלב יפה בעולם האנתרופולוגי, בעזרתו חותר האריס להסי' כיר לקוראיו את הסיבות לכל המתרחש בעולמנו, עולם המנותח בפרק ההנאה התעשייתית.

עדות

לנדוברג

הוא היה בן הגיסו ותניך החדר שהפך למתאגרף. אחר כך התגייס לצבא הצאר, ובימי המהפכה נפצע כמפקד-פלוגה. לאחר מותו של **יוסף טרובלנדורף** הוא בא ללמלא את מקומו והיה בין מייסדי גודר-העבודה. הוא היה בין מייסדי ההגנה

ג'ורג' סימנון
500 מיליון קוראים

הוא שכה לחשוב. ככלות-הכל יהיה לו כל הזמן שבעולם, אחר-כך. "חלשיצוית" מופת זו סימנון, שיש בכוחה לפאר כל מדף ספרים, נפגמת לאורכה במילים כמו „ברדסים”, „רדיון”, „כתפיו הרבועות” של **אהרון אמיר**, שפירסם ספר זה לפני כ-30 שנה, והפעם לא טרח להתאים לשונו אל הזמן.

אנתרופולוגיה

רוצחים בגן-העדן

מעט מאוד ספרים העוסקים במדע ה-אנתרופולוגיה ראו אור בעברית עד כה. ספר שראה אור בנושא זה באחרונה הוא קובץ **ג'וביליים ומלכים** מאת איש אוניברסיטת קולומביה מרווין האריס. ● כבר בדברי הקדמה לסיפור כותב האריס: „כונתי להביא במקום ההשקפה הוויקטוריאנית על קדמה, שכולה חיובית, תיאור יותר מצוי איתי של התפתחות התרבות. מה שקורה לרמת-החיים כיום כבר קרה בעבר. תרבות תנו אינה מנובלתה ראשונה שנכשלה. אף אינה ראשונה שתגיע לקצה גבול שלה צמיחה. הטכנולוגיות של תרבויות נמשלו שוב ושוב כשטכנולוגיות חדשות באו להחליפן. גבולות הצמיחה הושגו ונפרצו, ושוב הושגו ונפרצו-מחדש פעם אחר פעם. הרבה ממה שנחשב כעניינו כהתי-קמות של תקופות אינו אלא חזרה ל-רמות-חיים שהיו נפוצות ואשר מהן נהנו בומנים קדם-היסטוריים...”

סיפור של האריס בוחן את הזיקה והיחסים שבין רווחה חומרית ורוחנית ל-יטיות חברתיות שונות, תוך בחינה של הטרמינולוגיה ההיסטורית. ימים אלה היום ימים הראויים מאוד לעיון ובהינה בסיפור של האריס, מאחר שבהתאם לשיטתו ול-ראיית העולם שלו, הרי שמבשרי-האנגריה

● מרווין האריס — קניבלים ומלכים — שורשי תרבויות; עברית לאה זנגי; הוצאת ספרית פועלים; 229 עמודים (כריכה רכה).

יעקב שדה
אריה וגם דוב

ומאוחר יותר ייסד את הפלמ"ח והעניק את חסותו ל**מושה דיין** ו**יגאל אלון**. הוא היה יוצרה של תורת-לחימה מהפכנית, ואחד מהדפיס הפולש המצרי במילחמת העצמאות. שמות רבים היו לו. הוא נולד בשם **לנדוברג**. בתקופת גודר-העבודה היה מוכר והיה חותם **לנדוברג**; כינוי בהגנה היה **ירם**, וכינויים נוספים **אריה ורוב**. לאחר השבת השחורה נשא תעודת-זהות על השם **יעקב קורנזואפר**. כינויו הספרותיים היו: **ק.א.** ו**אוריאל קנזנסקי**, **יעקב קנזנסקי**, **יש**, **י. נדר**. כיום הוא מוכר יותר כמייסד הפלמ"ח האלוף **יעקב שדה**.

בימים אלה ראה אור הכרך הראשון של כתבי יעקב שדה המכיל את הפינקס פתוח ורשימות אוטוביוגרפיות שונות. ● הפינקס פתוח מגולמת למעשה עלילת צמיחתו של אחד מגדולי המצביאים הישראלים במאה העשרים, מצביא של גוף ורוח. עלילת הפינקס פתוח מתחילה בתיאור הנופים בהם גדל יעקב שדה, ברוסיה הצארית. עד שנת 1905. זה עולמו המרגש של נער

● יעקב שדה, כתבים כרך א' הפינקס פתוח ורשימות אוטוביוגרפיות שונות; הביא לבית-הדפוס והקדים מבוא ביוגרפי שלמה דרן; הוצאת הקיבוץ המאוחד, 582 עמודים (כריכה קשה).

חצייתריסר נוספים, אשר מתמודדים באופן זה או אחר עם נושא העתידות, הרי שה-נושא אינו בראש מעיניהם של המו"לים העבריים.

בחדש שעבר פירסמו שני מו"לים בעת ובעונה אחת ספר תחת אותו השם, העוסק באותו נושא, אשר הזהות בכמה מעמודי מדהימה, עד שהיא עשויה לעורר דימוי של ספריות המחר. הספר הוא מושבות בחלל שראה אור בהוצאת כתר ועם עובד ואשר שני מחבריו הם **ת.א. הפנהיימר** (כתר) ו**פרדריק גולדן** (עם עובד).

שני ספרי מושבות בחלל מתארים את עולם המחר, שתושביו יקימו מושבות בחלל, יגדלו ירקות וחוריי-חלל. זה עולם המחר שערכיו שונים ומיגבלותיו אחרות מאשר מיגבלות עולמנו.

יחד עם זאת ישנם כמה ספרות מדהימות בין שני הספרים. למשל במושבות בחלל של **ת.א. הפנהיימר** מנוצל כוח-המשיכה הנמוך ליצירת מה שהמחבר מכנה „כריכת שחייה בעלת כוח משיכה נמוך”, בלויית ציור של אם ובנה בבגדיים. במושבות בחלל של **פרדריק גולדן** מובא ציור של גברים בבגדי רוגבי, בתוך אותו מיבנה קוני, והכתוב מלמדנו: „צעירים מנסים כוחם במדורגל אמריקאי (רוגבי) בכוח משיכה נמוך, בתוך מושבת חלל”. אבל תמימות דעים בין המחברים קיימת ב-גירסאותיהם על תפקידי מוליכות של אנרגיה ושאר בעיות אשר כוכבי-הלכת ארץ מותבט בהן בימים אלה, ואשר בכוח מושבות בחלל של המחר לספק.

● ת.א. הפנהיימר — מושבות בחלל; עברית: צילה אלעד; הוצאת כתר, 190 עמוד (כריכה רכה). פרדריק גולדן — מושבות בחלל; עברית אריה חשביה; הוצאת עם עובד + דן חסכן; 127 עמוד (כריכה רכה).

יהודי המושפע מכתביו של **דוסטויבסקי**, ממוצא רוס-אליירי של **פישקין**, ושאר סופרים מובילים בספרות הרוסית, שהנוער של אותם ימים היה שותה בצמא מכתביהם. הפינקס פתוח הוא אוטוביוגרפיה מעולה ומעודנת המתארת את רוסיה של שקיעת ימי הצאר בבהירות בעלת איכויות ספרותיות, העשויה לעורר את קינאתם של חצי תריסר סופרי דור הפלמ"ח, הנושאים מזה שנות דור לשואו את שמו של יצחק שדה על שפתיהם.

למקרא הספר אין הקורא יכול שלא להתפלא מהפשטות הלשונית ואיכויות ה-תיאור של יעקב שדה. זה ספר המביא מניחות רוסיה של סופריה הגדולים, ומביא עוד נדבכים מאותה אווירה שבה גדל האדם אשר ערכיו השפיעו על דור שלם של לוחמים, דור שניבצר ממנו לממש את ערכיו של שדה בחיי היום-יום ולהנחילם לחברה הישראלית כולה.

הקריאה בפינקס פתוח מעציבה. היא חוזרת ומוכירה את הסרסיות והעקרות של החיים הישראלים בהווה המידי הזה, ו-חוזרת ומעוררת שאלות מעציבות בדבר התפוררותה של החברה, אשר דחתה את יעקב שדה האדם והאלוף בשנות חייו האחרונות, ועשתה כל שביכולתה לדחות, בשנים שעברו מאז מותו, את הערכים אותם ייצג. את הפינקס פתוח יש להפוך לספר קריאתי-חובה במערכת הלימודים, כדי ש-הדורות החדשים יכירו בגדולת הקודמים.

עתידות

מושבות בחלל

מדף ספרי העתידות בעברית הוא דל ביותר. למעט ספרים כהלם העתיד ועוד